

UNA ESCOLA INCLUSIVA ES POSSIBLE

Dr. Joan J. Muntaner
Universitat de les Illes Balears
S'Olivera, abril 2012

DE QUÉ PARLAREM AVUI?

- Bases de l'educació inclusiva
- Les actituds i el canvi: primera passa
- L'organització escolar: els suports
- Metodologies didàctiques per a la inclusió
- Algunes pautes per poder continuar el treball

Què entenem per DIVERSITAT?

DIVERSITAT COM A UN FET NATURAL

No hi ha categories d'alumnes

Acceptem la diversitat

- No volem reduir la diversitat....ÉS IMPOSIBLE
- Volem aprendre a treballar amb ella
- Volem millorar la nostra pràctica docent
- Diversitat com a font d'enriquiment

Montobbio (1995)

- Model tradicional: patològic-déficit-terapèutic-segregació
- Model rehabilitado: discapacitat-asimètric-n.e.e.-integració
- Model global: persona-barreres i facilitadors-ofereix oportunitats-educació-suports-inclusió

DEFINICIÓ D'EDUCACIÓ INCLUSIVA

“Es un procés d'abordatge i resposta a la diversitat de les necessitats de tots els alumnes a través de la creixent participació en l'aprenentatge, les cultures i les comunitats, i de la reducció de l'exclusió dins i des de l'educació. Implica canvis i modificacions en les estructures i les estratègies, amb una visió que inclou a tots els nins de la franja d'edat corresponent i des de la convicció de que és responsabilitat del sistema regular educar a tots els infants”.

UNESCO (2005; 13)

Diapositiva 5

JJ1

Joan Jordi; 12/01/2012

PRINCIPIS DE L'EDUCACIÓ INCLUSIVA

- PRESENCIA
- PARTICIPACIÓ
- PROGRÉS

ELEMENTS CLAU DE LA INCLUSIÓ EDUCATIVA

INCLUSIÓ REQUEREIX

- Donar la benvinguda a la diversitat
- Beneficiar a tots els alumnes
- Proporcionar igualtat d'accés a l'educació
- Tots els nins són a l'escola i, sempre, a l'aula ordinària

INCLUSIÓ SIGNIFICA

- És un procés
- S'ocupa de la identificació i eliminació de barreres
- Se refereix a la presència, participació i progrés de tots els alumnes
- Posa un èmfasis particular en els alumnes amb més risc de marginació, exclusió o baix rendiment

DELIMITACIÓ DE LA INCLUSIÓ

- Evitar qualsevol forma d'exclusió en els centres educatius
- Transformar les cultures, les normatives i les pràctiques dels centres perquè responguin a la diversitat de les necessitats de tots els alumnes de la localitat.
- Implica una visió diferent de l'educació basada en la diversitat i no en la homogeneïtat
- Sistemes de suport que col·laboren amb els docents en l'atenció a la diversitat de tot l'alumnat

Cóm puc treballar amb tot el grup i al mateix temps arribar a tots els alumnes de la classe?

- Flexibilització del currículum: l'aprenentatge sempre se realitza de manera activa i singular
- Decisió ferma d'introduir formes distintes en la pràctica docent: metodologies obertes i flexibles
- Reflexió sobre la pròpia pràctica amb l'objectiu d'innovar: potenciant l'autonomia dels alumnes
- Col·laboració amb la família

FACTORS EFECTIUS PER A CONSEGUIR UNA EDUCACIÓ INCLUSIVA

- Col·laboració entre el professorat
- Cooperació entre els alumnes a l'aprenentatge
- Resolució compartida de problemes i dificultats
- Agrupaments heterogenis amb plantejaments flexibles de la instrucció que contempla rutes d'aprenentatge distintes
- Metodologies efectives d'ensenyament basades en expectatives altes i seguiment personal de tots els alumnes

MODEL EDUCATIU INCLUSIU

Formació Teòrica

Reflexió sobre
la pròpia pràctica

Canvis d'actitud del professorat
Nova cultura escolar

Canvis organitzatius

Canvis metodològics
Innovació didàctica

PROCÉS DE CANVI

```
graph TD; A([PROCÉS DE CANVI]) --> B[Interpretació de la diferència com un element enriquidor]; A --> C[Convicció de la necessitat del canvi]; A --> D[Rellançament del caire pedagògic i educatiu];
```

Interpretació de la diferència com un element enriquidor

Rellançament del caire pedagògic i educatiu

Convicció de la necessitat del canvi

CARACTERÍSTIQUES DEL CANVI EDUCATIU

- ÉS UN PROCÉS
- NECESSITA TEMPS
- ÉS APRENTATGE
- ÉS DOLOROS

PASSES DEL CANVI

- Iniciació
- Implementació
- Institucionalització

Actitud del professorat

Acceptació i
compromís

Convicció de la
necessitat del
canvi

Modificar antigues
idees i valors

Es possible afirmar que els sistemes educatius estan subjectes a una doble i contradictòria exigència

- Oferir una educació comú per a tots els alumnes
- Al mateix temps, reconèixer i ajustar-se a les necessitats d'aprenentatge individuals de cada alumne

FACTORS AFAVORIDORS DE L'ESCOLA INCLUSIVA

- Actitud del professorat
  - Apostar decididament per el canvi
  - Expectatives positives de l'alumnat
  - Formació i lideratge
- Organització del centre
  - Agrupament de l'alumnat
  - Organització dels suports
- Estructuració del currículum
  - Globalització dels aprenentatges
  - Implantació de metodologies facilitadores
  - Participació de la comunitat

MODEL DE SUPORT vs MODEL D'ESCOLA

Model Assistencial

- Els suports son recursos extres
- Se treballa en grups diferenciats i amb una intervenció limitada
- Se fonamentan les categories d'alumnes
- S'aplica un currículum paral·lel

Model Educatiu

- Els suports i les ajudes estan disponibles per a qualsevol alumne
- Se promou la igualtat d'oportunitats
- La diversitat s'interpreta com un valor
- S'aplica la diversificació curricular

MODELS DE SUPORT

MODEL
TERAPÉUTIC

Centrat en
l'individu i en el
seu dèficit

MODEL
ALTERNATIU-
CURRICULAR

Treballa en el
context educatiu

UN PROCES DE CANVI DES DE LA CONVICCIÓ

- Reconèixer, admetre i acceptar la diversitat
- Model terapèutic-individual es ineficaç.

NECESSITAT DE DIVERSIFICAR EL PROCES D'ENSENYAMENT- APRENTATGE

DIVERSIFICAR EL PROCÈS D'ENSENYAMENT-APRENTATGE

- Proposar situacions d'aprenentatge generals i comunes per a tots els alumnes
- Proposar canvis en l'organització del centre i de l'aula
- Proposar una diversitat en la metodologia didàctica

UN MODELO DESUPOORT ALTERNATIU- CURRICULAR

ELS TRES MOMENTS D'ACTUACIÓ DEL SUPORT

1. PLANIFICACIÓ i PROGRAMACIÓ DIDÀCTICA

- Dissenyar situacions d'aprenentatges comunes i adaptar els objectius i continguts a tot l'alumnat del grup-classe.

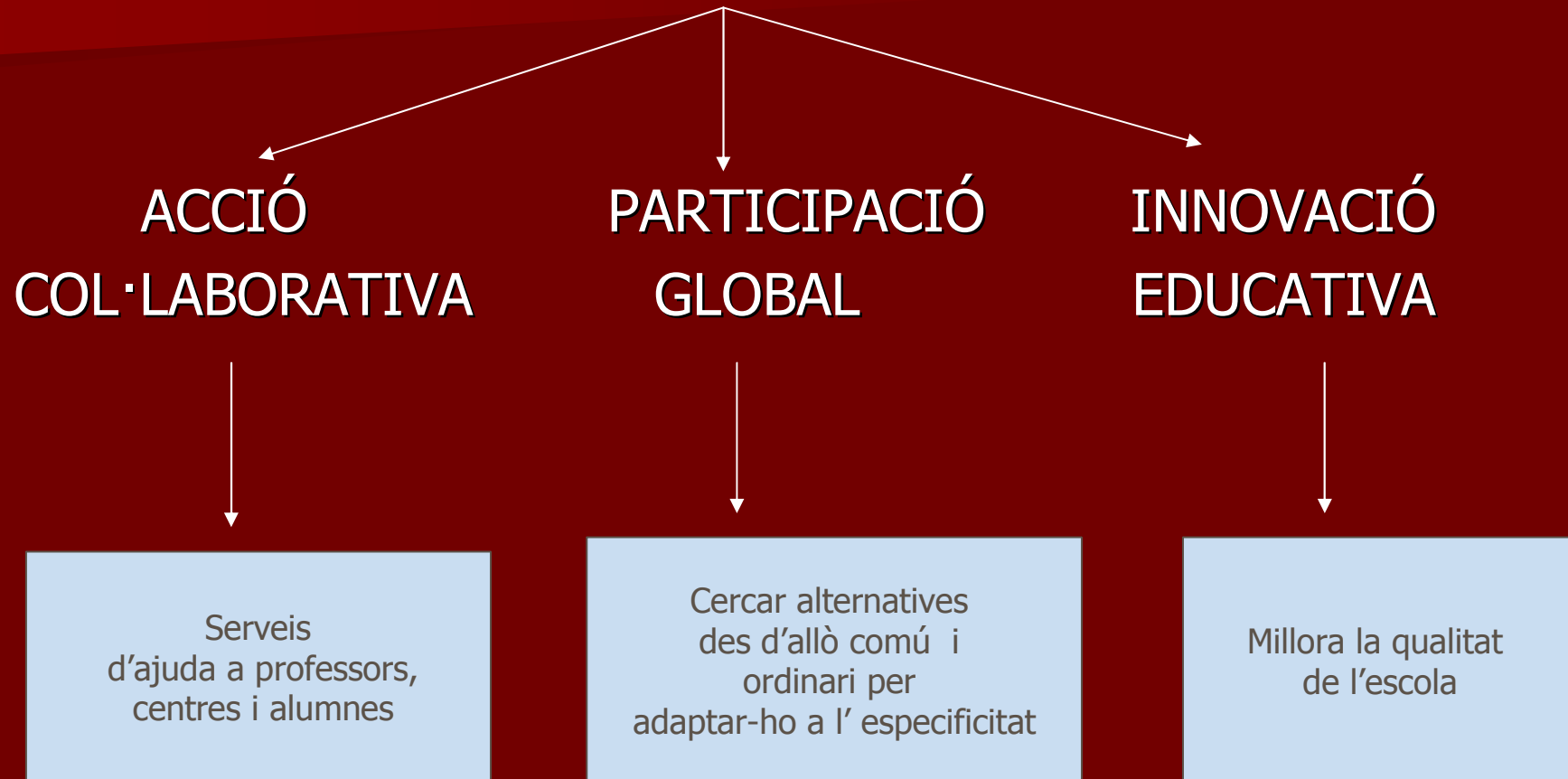
2. PARTICIPACIÓ EN LA EXECUCIÓ D'ALTERNATIVES METODOLÒGIQUES i ORGANITZATIVES A L'AULA

- Recerca d'alternatives i dinàmiques de treball
- Varietat de respostes i organitzacions

3. ANÁLISIS i VALORACIÓ DE LA PRÀCTICA REALITZADA

- Avaluació conjunta com eina de millora
- Reflexió conjunta

SUPORT CURRICULAR

SUPORT CURRICULAR

- Tots els alumnes guanyen en igualtat
- Tots els alumnes guanyen en autoestima
- Tots els alumnes reben suport
- El professor es un més dins el claustre amb la seva especialitat
- Hi ha una millora en el procés de ensenyament-aprenentatge

PACK INICIAL (Sa Graduada)

1. Tot el suport es fa sempre dins l'aula
2. Tots els alumnes fan servir els llibres del curs corresponent
3. Adjudicació d'un mestre de suport a cada cicle
4. Una hora de coordinació tutor-suport dins horari lectiu
5. Aixecar acta de totes les decisions i acords de les reunions de coordinació

Això suposa que, a l'hora de planificar una unitat didàctica, treballant sobre els mateixos continguts. No tots els alumnes del grup han de fer exactament el mateix (les mateixes activitats, els mateixos exercicis, els mateixos problemes,...) ni exactament amb el mateix nivell de dificultat.

DISSENY UNIVERSAL

Neix amb la finalitat de garantir d'igualtat d'oportunitats per participar en les activitats econòmiques, socials, culturals, d'oci i recreatives a totes les persones de qualsevol edat, talla, i/o capacitats, han de poder accedir, utilitzar i comprendre qualsevol part de l'entorn amb tanta independència com sigui possible i de la mateixa forma que els altres.

CARACTERÍSTIQUES DEL DISSENY UNIVERSAL

- Múltiples maneres de representació, d'adquisició de la informació i del coneixement
- Múltiples maneres d'expressió per demostrar els seus coneixements, opinions, ...
- Múltiples maneres de participació i d'oferir oportunitats

Desenvolupar una Unitat Didàctica des de aquesta perspectiva implica quatre fases:

Identificació dels continguts més importants.

La primera passa consisteix en identificar quins són els continguts més importants, els més fonamentals, que pretenem que aprenguin els alumnes. Per altra banda, els objectius que pretenem que els alumnes assoleixin amb relació a aquets continguts no han de ser necessàriament idèntics per a tots els alumnes, sinó que poden referir-se, per a un alumne concret, a les competències més generals que s'espera que els alumnes adquireixin al llarg de un període més ample.

Desenvolupar una Unitat Didàctica des de aquesta perspectiva implica quatre fases:

Estratègies de presentació de les tasques per part del professor (determinar el mètode de presentació del mestre).

Determinar les diferents formes que utilitza el professor per presentar als alumnes la informació i les tasques d'ensenyament i aprenentatge. Aquestes formes han de ser distintes segons les diferències presentades per els alumnes en quant els coneixements previs, l'estil d'aprenentatge, els canals perceptius, etc. No podem oblidar que cada alumne ha de tenir l'oportunitat de participar en situacions d'aprenentatge properes al seu propi nivell.

Desenvolupar una Unitat didàctica des d'aquesta perspectiva implica quatre fases:

Determinar el mètode de pràctica de l'alumne. (diferents pràctiques per a l'alumnat). Aquesta fase consisteix en determinar els mètodes o els tipus de pràctica que cada alumne utilitzarà per assolir els objectius previst. Se tracta de cercar diferents estratègies d'aprenentatge per part de cada alumne, tenint en compte els diferents canals d'expressió oral i escrita. Per altre banda, no basta presentar de diferents formes les tasques als alumnes, sinó que hem de proporcionar-li diferents tasques amb una graduació de competències – de menys a més complexes- sobre els continguts seleccionats, de forma que tots els alumnes puguin progressar en aprenentatges referits al currículum general.

Desenvolupar una Unitat didàctica des d'aquesta perspectiva implica quatre fases:

Destacar que el professorat ha de donar el mateix valor a les diferents activitats i a les distintes formes de participació de cada alumne en aquestes activitats, perquè se procura assegurar que cada alumne respongui al màxim de les seves possibilitats. En cap cas hem de llevar importància o valor a cada tipus d'activitat o de participació. Cada alumne ha d'aprendre a respectar i a valorar els esforços dels seus companys i els objectius que van assolint. A més a més, han d'aprendre a col·laborar amb tots ells en un procés col·lectiu de progrés cap a nous reptes d'aprenentatge i creixement personal.

Desenvolupar una Unitat didàctica des d'aquesta perspectiva implica quatre fases:

Distintes estratègies d'avaluació. Cada alumne ha de ser avaluat a partir de les activitats realitzades en el període d'aprenentatge tenint en compte el nivell individual d'aprenentatge.

Organització de matèries per àmbits (**PRETÉN**)

- **Accessibilitat:** construir el currículum a partir de l'alumne i no al contrari
- **Significabilitat:** destacar les connexions entre els distints continguts
- **Participació:** fomentar el compromís de l'alumne amb la realitat i aprenentatge

Característiques de l'organització de matèries per àmbits

- Globalització dels aprenentatges
- Interdisciplinarietat
- Currículum integrat: aprenentatges funcionals amb aplicacions pràctiques de la vida quotidiana
- Reducció de les situacions d'aprenentatge
- Afavoridor de l'èxit de tots els alumnes
- Directament relacionat amb el treball per competències

Organització del temps a l'aula

- L'horari deixa de figurar parcel·lat per àrees curriculars, apareixen diferents tipus d'activitats o experiències
- Es conservan les assignatures impartides per mestres especialistes (educació física, música, anglès, religió)
- Les situacions d'aprenentatge marcaran el temps destinat a cada una de les sessions, que permetran donar inici, desenvolupar, finalitzar i avaluar cada activitat o tasca

Pautes per poder continuar-1

- La inclusió no és una simple qüestió de caire organitzatiu, curricular o metodològic, és una altra manera d'entendre l'educació.
- Tots els alumnes se senten valuosos, el benestar de tots els membres de la comunitat és condició indispensable per construir una escola d'èxit

Pautes per poder continuar-2

- La cultura inclusiva no entén de categories d'alumnes, les etiquetes no milloren ni faciliten la nostre feina
- És necessari obrir l'escola a la comunitat per impulsar les relacions de suport mutu
- Treballam per una escola oberta, on tothom té alguna cosa per ensenyar, ja siguin pares, mestres, alumnes o institucions. Tots els recursos ens són vàlids i els aprofitam

Pautes per poder continuar-3

- Sabem que no es pot ser totalment inclusiu, però som conscients que **SÍ** es pot produir un procés que ens hi apropi per ser cada vegada més inclusius
- Els canvis que hem anat vivint: la nostra manera de fer i de pensar ha anat canviant

APRENDRE JUNTS, ALUMNES DIFERENTS: ES POSSIBLE

- Són necessaris canvis organitzatius: utilitzem els recursos de manera distinta a la comú i tradicional.
- Coneixem i practiquem estratègies didàctiques inclusives
- Treballam de manera col·laborativa tots els components de la comunitat educativa

TREBALLAR I PRACTICAR UNA ESCOLA INCLUSIVA: ES POSSIBLE

- És un nova manera d'entendre l'educació i per tant l'escola
- Necessita un canvi d'actituds i de maneres de pensar en tots els implicats
- És un procés complex i requereix decisions fermes i valentes

Moltes gràcies per la seva
atenció, fins a la pròxima

joanjordi.muntaner@uib.es

joanjordi.muntaner@gmail.com

Dr. Joan J. Muntaner
Universitat de les Illes Balears